

ปัญหาทางกฎหมายของการผันน้ำจากแม่น้ำโขง
ศึกษารณณี โครงการ โขง ชี มูล

นายสกุลยช หอพิบูลสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974 - 634 -483 - 8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

Legal Problems on Water Diversion in the Mekong River
: A case study of Mekong- Che - Mun Project

Mr. Sakulyouth Horpibulsuk

A Thesis submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree of Master of Law

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-634-483-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายของการผันน้ำจากแม่น้ำโขง
ศึกษากรณีโครงการโขง ชี มูล
โดย นายสกุลยุธ หอทิบุบลสุข
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.ชุมพร ปิจจุสานนท์
ดร.พรชัย คำนวิวัฒน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ประชุม โฉมฉาย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมพร ปิจจุสานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.พรชัย คำนวิวัฒน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สรจักร เกษมสุวรรณ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สกุลยศ หอพิบูลสุข : ปัญหาทางกฎหมายของการผันน้ำจากแม่น้ำโขง : ศึกษารณ
โครงการ โขง ซี มูล (LEGAL PROBLEMS ON WATER DIVERSION IN THE MEKONG
RIVER : A CASE STUDY OF MEKONG - CHE - MUN) อ.ที่ปรึกษา :
รศ.ดร.ชุมพร ปัจจุสานนท์, อ.ที่ปรึกษาร่วม อ.ดร.พรชัย ด้านวิวัฒน์, 124 หน้า,
ISBN 974-634-483-8

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาภัยแล้งอยู่เป็นประจำ ทำให้
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากการขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค
และการเกษตร ดังนั้น กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
จึงได้จัดทำโครงการ โขง ซี มูล ขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่เกิดขึ้น โดยมีแผนการที่จะ
ผันน้ำจากแม่น้ำโขง เข้ามาใช้ภายในประเทศ และเก็บกักน้ำจากแม่น้ำมูลและแม่น้ำชี ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำ
โขงไว้ภายในประเทศก่อนที่จะปล่อยให้ไหลลงสู่แม่น้ำโขง

แต่เนื่องจากแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศ ซึ่งตามกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าทุกรัฐ
ริมฝั่งแม่น้ำระหว่างประเทศมีสิทธิใช้น้ำได้อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น การดำเนินโครงการโขง ซี มูล จึง
ก่อให้เกิดประเด็นทางกฎหมายระหว่างประเทศ คือ 1. ประเทศไทยมีสิทธิผันน้ำจากแม่น้ำโขงเข้ามาใช้ภายใน
ประเทศตามแผนของโครงการได้หรือไม่ 2. ประเทศไทยมีสิทธิกักน้ำจากแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ซึ่งเป็นสาขา
ของแม่น้ำระหว่างประเทศ ไว้ใช้ภายในประเทศหรือไม่

ในการพิจารณาประเด็นปัญหาทั้งสองประการนี้ จะต้องพิจารณาจากข้อตกลงความร่วมมือในการ
พัฒนากลุ่มแม่น้ำโขงที่ยั่งยืน พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ที่เกี่ยวกับการใช้น้ำจาก
แม่น้ำโขง ที่มีผลผูกพันประเทศภาคี ได้แก่ ประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

จากการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในข้อตกลงนี้ สรุปได้ว่า 1. ประเทศไทยมีสิทธิผันน้ำ
จากแม่น้ำโขงเข้ามาใช้ในประเทศไทยตามแผนงานโครงการ โขง ซี มูล ได้ เพราะเป็นการใช้สิทธิอย่าง
เป็นธรรมและสมเหตุสมผล ตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงแล้ว 2. ประเทศไทยมีสิทธิกักน้ำจากแม่น้ำมูล
แม่น้ำชี ไว้ใช้ภายในประเทศได้ เพราะแม่น้ำทั้งสองนี้อยู่ภายในดินแดนของประเทศไทย จึงตกอยู่ภายใต้
อธิปไตยของประเทศไทย แต่การใช้น้ำจากแม่น้ำทั้งสองสายนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้
น้ำอย่างเป็นธรรม ตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงด้วย

ภาควิชานิติศาสตร์
สาขาวิชานิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิติ D. Wong
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อ.ชุมพร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อ.พรชัย

C570736 : MAJOR LAW
KEY WORD: WATER DIVERSION / MEKONG - CHE - MUN PROJECT

SAKULYOUTH HORPIBULSUK : LEGAL PROBLEMS ON WATER DIVERSION IN THE
MEKONG RIVER : A CASE STUDY OF MEKONG - CHE - MUN PROJECT. THESIS
ADVISOR : ASSOC.PROF.CHUMPHORN PACHUSANOND, Ph.D., CO-ADVISOR :
DR.PORNCHAI DANVIVATHANA, 124 pp. ISBN 974-634-483-8

The Northeastern Region of Thailand has always faced a prolonged dry that has caused the people in this region suffer many hardships, so The Mekong - Che - Mun Project has been initiated by the Department of Energy Development and Promotion of the Ministry of Science, Technology and Environment to solve this problem. The Master plan set forth is to divert water from Mekong river and dam up water from Mun river and Che river for inland usage before releasing it back into Mekong river.

However, the Mekong river is considered to be an international river whereby all Riparian States have equal rights to use water from a source such as the Mekong river according to international law. As such, the undertaking of the Mekong - Che - Mun Project has raised pressing issues to be discussed under international law, whereas two of the most crucial issues are as follows:

1) Whether Thailand as a Riparian State has the right to divert water from the Mekong river into its inland for its own usage pursuant to this project?

2) Whether Thailand as a Riparian State has the right to dam up the water which flows from the Mun and Che rivers, two of the main tributaries of the main tributaries of the Mekong river for its own usage?

In order to deliberate the above issues, the examination and area of study of this thesis is largely based on the Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin 1995 (hereinafter referred to as "Treaty"). The treaty ultimately stipulates rights and duties in terms of the water usage from the Mekong river to which Thailand, Laos, Cambodia and Vietnam are the parties and thereby derives its binding effect.

From the outcome of the examination and study based on the foregoing multilateral agreement, the following summary has been arrived at:

1) Thailand should have the right to divert water from Mekong river for its own usage in accordance with the plan set forth in the Mekong - che - Mun Project should such water diversion from the Mekong be regarded to be equitable and reasonable in the manner as stipulated in the said multilateral agreement.

2) Thailand shall have the right to dam up the water from the Mun and Che rivers for its own usage on the grounds that such rivers are physically intergrated into its territory and therefore subject to its sovereignty, provided that such water usage should be in conformity with the principal of equitable and reasonable water usage as stipulated in the said multilateral agreement.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา.....2538

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากท่าน รองศาสตราจารย์ ดร. ชุมพร บังจตุสานนท์ และท่านอาจารย์ ดร. พรชัย คำนวิวัฒน์ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. ประชุม โฉมฉาย ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต ท่านอาจารย์ ดร. สรจักร เกษมสุวรรณ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่าน มาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณต่อท่านอาจารย์ ดร. ชัยยุทธ สุขศรี แห่งภาควิชาแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวกับการดำเนินการโครงการ โขง ชี มูล อันเป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้เขียนในการทำความเข้าใจโครงการ โขง ชี มูล

นอกจากนี้แล้ว ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณวิจิต เวชพันธ์ แห่งกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โขง ชี มูล และขอขอบคุณ คุณปิยนารถ สุภผล แห่งห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการแม่ข่ายโขง และคุณคุณุชธรรม ธรรมวงศ์ แห่งห้องสมุด ESCAP ที่คอยเป็นธุระจัดหาข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายสุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณป้า และคุณยาย ที่คอยเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์นี้ และขอขอบคุณคุณสุวีรัตน์ สิงห์ศิริ , คุณนงลักษณ์ สุขใจเจริญกิจ , คุณสมเกียรติ คลองรัตนสุข ตลอดจนทั้งน้องชายและน้องสาวที่น่ารักของผู้เขียนที่มีส่วนช่วยในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์นี้ และขอขอบคุณคุณชัชวาล ศรีสุราษฎร์ และคุณคมวัชร เอียงอ่อง ที่ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนตลอดมาในระหว่างการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้

ความดีของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาแก่บิดา มารดาของผู้เขียน และแก่นุรพาจารย์ทุกท่านที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน แต่หากเกิดข้อผิดพลาดบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สฤตสุข หอพิบูลสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2 วัตถุประสงค์.....	4
3 ขอบเขตการวิจัย	4
4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2 โครงการโขง ชี มูล	6
1 ความเป็นมาของโครงการ.....	6
2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	7
3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
4 แผนพัฒนาโครงการ.....	9
5 ระยะเวลาในการพัฒนาโครงการ.....	11
6 ผลกระทบจากโครงการ.....	14
7 ประเด็นทางกฎหมายของโครงการ โขง ชี มูล	15
3 หลักกฎหมายว่าด้วยการใช้แม่น้ำระหว่างประเทศ	17
1 หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป.....	17
1.1 คำจำกัดความของแม่น้ำระหว่างประเทศ.....	18
1.2 ทฤษฎีว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำระหว่างประเทศ.....	24
1.3 บ่อเกิดของกฎหมายแม่น้ำระหว่างประเทศ	28

1.4	สิทธิและหน้าที่ของรัฐบาลฝั่งที่เกี่ยวกับการใช้น้ำจาก.....	42
	แม่น้ำระหว่างประเทศ	
1.4.1	สิทธิการใช้น้ำอย่างเป็นธรรม.....	42
1.4.2	หน้าที่ไม่ก่อความเสียหายแก่รัฐอื่น.....	47
1.4.3	หน้าที่ร่วมมือ	50
1.4.4	หน้าที่แข็ง	52
1.4.5	หน้าที่ปรึกษาหารือและเจรจา.....	55
2	ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาแม่น้ำโขงที่ยั่งยืน.....	60
2.1	พัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการใช้	60
	ประโยชน์จากแม่น้ำโขง	
2.2	บทบัญญัติในข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาแม่น้ำโขงที่.....	63
	ยั่งยืน	
2.2.1	สิทธิและหน้าที่ที่เกี่ยวกับการใช้แม่น้ำโขง.....	63
2.2.1.1	คำจำกัดความ.....	63
2.2.1.2	การใช้น้ำอย่างเป็นธรรม.....	64
2.2.1.3	หน้าที่ไม่ก่อความเสียหายที่ร้ายแรง	67
2.2.1.4	หน้าที่รักษาอัตราการไหลของน้ำในลำน้ำโขง	68
2.2.1.5	หน้าที่ก่อนดำเนินโครงการ	69
2.2.2	คณะกรรมการแม่น้ำโขง	69
4	สิทธิการใช้น้ำของประเทศไทยตามโครงการโขง ชี มูล	77
1	กฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้บังคับกับโครงการ	77
2	สิทธิการใช้น้ำจากแม่น้ำมูล ชี ของประเทศไทย	80
3	สิทธิการใช้น้ำอย่างเป็นธรรมตามโครงการ โขง ชี มูล	81
4	หน้าที่แข็งและปรึกษาหารือ	85
5	บทสรุปและเสนอแนะ	87

รายการอ้างอิง	93
ภาคผนวก	97
-Agreement on the Cooperation for sustainable Development of the Mekong River Basin	
-Draft Articles on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourse	
ประวัติผู้เขียน.....	124